

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 fior., pe șese luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorile nefranțate nu se primesc. — Manuscripto nu se retrămit.

Nr. 244.

Joi, 30 Octomvre (11 Noemvre.)

1886.

Brașov, 29 Octomvre 1886.

Amu dîșu în numărul de cri alu fôiei nôstre, că există o deosebire între discursul tronului cu care s'au deschis delegațiunile și între declarațiunea d-lui Tisza făcută în cameră la 30 Septemvre.

Deosebirea constă în punctul concesiunilor. Guvernul din Pesta restrînge cadrul acestor concesiuni, pe când guvernul din Viena îl lărgesce. Acesta a produs mare nemulțămire între Unguri, fără deosebire de partid.

Nu e diaru, fiă guvernamental, fiă opozițional, care se nu-și arate desamăgirea și nemulțămirea. Ar fi așteptat toți, ca discursul tronului să fiă o reproducere fidelă a discursului președintelui delegațiunei unguresci Ludovic Tisza, care a dîșu că, cu totă reaua stare financiară, națiunea nu se va da înderētū nicî dela sacrificiul sângelui, numai interesele monarhiei și pozițiunea ei de mare putere să nu fiă jignite. În discursul lui Ludovic Tisza, dîcū foile guvernamentale, se dă expresiune voinței Ungariei.

Cei din Viena sînt din contră forțe mulțămîți cu discursul tronului și le impută Ungurilor că vrēu să prāvālēsca monarhia în aventuri, făcēndu-i totodată atenți, că cu totu limbajul pacinic al discursului tronului, foile rusesci dau alarmă și ceru cu totă serioșitatea ocuparea Bulgariei.

Nu putem sci, care din aceste două curente va eși învingător: cel pacinic cu prețul concesiunilor până la extrem, reprezentat de „fanaticii păcii,” cum îi numesc Ungurii pe cei din Transleithania, sēu cel rēboinic reprezentat de „aventurierii,” cum îi numesc cei din Transleithania pe Unguri.

E posibil însă, ca cei din Viena să isbutescă a face pe cei din Pesta să mai cedeze și ei, și la acesta ne îndreptășesc faptul, că discursul tronului e primit cu simpatia de cei din Berlin. Germania, ca aliata a Austro-Ungariei, va pretinde să se țină sēmă în Viena și în Pesta și de dorințele ei, mai cu sēmă că Germania nu vrē să se strice nicî cu Rusia.

Așteptāndu să vedem ce întorsătură voru mai lua lucrurile, lāsăm să urmeze aprecierea foilor principale unguresci asupra discursului tronului:

„Nemzet” scrie: Discursul regelui accentuază de o parte relațiunile nôstre escelent de bune cu puterile esterne și în înțelegere cu acestea susținerea păcii și rezolvarea pacinică a cestiunei bulgare, de altă parte însă aduce definitivă rezolvare a acesteia din urmă în concordanță atât de necondiționată cu tractatele internaționale și cu interesele vitale ale monarhiei, încātū pentru liniștirea nôstră asupra situațiunei trebuie să ne luăm refugiul la presupunerea, că guvernul nostru de esterne posedă garanții, că Rusia va respecta tractatele internaționale și în Bulgaria, și așa credem bucuș, că va înceta și acolo cu gospodăria „pe propria socoteală”; și acesta cu atât mai mult, cu cât respectul de tractatele internaționale accentuate atât de viu și dela preînaltul loc și interesul păcii nu dau Rusiei nicî un drept la acesta. Cu condițiunea acesta e natural, că făcare se va bucura în Ungaria, decă pacea se mântuesce și decă și noi rēmānem în bune relațiuni cu Rusia... Vorbirea adresată Maieștății Sale de contele Ludovic Tisza nu lasă nicî o îndoială despre ceea ce vrem. În interesul sănării reilor nôstre stări economice și culturale vrem pace, continuăm acele cheltuieli militare ce le suportăm greu de unu deceniu, și suntem gata să le mai mărim, decă ele dau cuvēntului diplomației nôstre o astfel de greutate, încātū ea să nu fiă silită a sacrificia păcii interesele nôstre și intereselor nôstre pacea. Dēr decă amēndou acestea ar veni într'unu conflict, atunci nu ne dām înderētū nicî dela jertfele rēboiului. Asta'i o atât de naturală și ultimă parte a alternativei, încātū nimenea nu pōte vedē în acesta o provocare sēu o periclitare a păcii, dēr acesta e totodată o atât de ne-

bandonabilă parte a alternativei, încātū fără ea nicî un guvern nu pōte pretinde jertfe dela monarhia și dela națiunea ungurescă.

„Pester Lloyd” dîce: Era de așteptat ca răspunsul, ce guvernul comun l'a pus în gura monarhului, să fiă în armonie cu discursul contelui Ludovic Tisza, să spună, că pentru politica nôstră esternă este o graniță, peste care încetěză necesitatea păcii. Aceste vederi le-a exprimat președintele delegațiunei unguresci și le aprobă tōte stratele națiunei unguresci, fără deosebire de partid. Ar fi făcut de sigur o bună impresiune în țēră, decă răspunsul ar fi accentuat mai cu țăriă aceste vederi...; dēr de sigur ar fi mărit curajul și conștiința de sine a națiunei, decă pe lângă exprimarea speranței d'a se susținea pacea, a căreia implinire totuși în cele din urmă nu atērnă de noi, s'ar fi și asigurat, că apērarea intereselor nôstre va forma în tōte împrejurările cel mai înalt mandat pentru noi, chiar și pentru cazul când speranța, d'a ajunge acestă țintă pe cale pacinică, nu s'ar implini... Se dîce în enunțarea tronului: »la regularea definitivă a cestiunei bulgare...»; acesta ar însemna că totu ce s'ar întēpla până atunci să primim în liniște, fiă și în contra spiritului și literei tractatelor. Astfel a declarat ministrul Tisza în cameră...; după el, nicî în trecētū n'am suferi vr'o intervenire unilaterală contrară tractatelor... Nu mai puțin bătālōre la ochi e tăcerea asupra raportului nostru cātră Germania.. Decă de luni de zile în zadar căutam vr'unu semn, care să ne liniștescă asupra punctului, că într'unu moment decisiv, în care s'ar tracta de apērarea condițiunilor nôstre de existență, nu vom sta singuri, atunci nu va trebui să pară nimēru străniu, decă deplina tăcere asupra raportului nostru cātră Germania în răspunsul Maieștății Sale se consideră ca o îngrijitor lacună și îi se dă o explicație puțin îmbucurătoare pentru noi. Negreșit ne așteptăm, ca aceste observațiuni să nu afe o amicală primire dincolo de Leitha. Acolo de o săptămână deja sînt în plină activitate tōte pompele și toți pompierii voluntari c. r. ai presei erariale a guvernului comun, spre a trimite rațe grōse de apă dinco de Leitha, nu pentru ca să stingă vre-unu incendiu destructor ce ar fi izbucnit aicea, ci ca să facă imposibilă izbucnirea unui astfel de foc. Negreșit, aceasta se face cu atāta nedibăciă, încātū mai mult iriteză aci. Nicî unu anu cu minte nu se gāndesce în Ungaria să prāvālēsca monarhia în aventuri și nu era nevoi să ni se amintească, cu ocaziunea espunerei ministrului de finanțe, »cātū de grea e în pace lupta cu nevoile timpului.« O scim noi și nu ne rușinăm a mărturisii, că suntem omen sēraci și că crucerii cu amar cāștigați ai contribuabililor nôstri sînt mult mai necesari pentru alte scopuri, decātū să ne putem permite luxul unui rēboiu, cātū timp — rēboiul ar fi numai unu lux. Dēr când ni se dîce, că trebuie să ținem strins la politica de pace chiar și atunci, cānd evenimentele încep a lua o formă ce numai cu aversiune o suportă amorul nostru propriu și conștiința de sine, atunci într'unu asemenea sfāt se oglindēză nisce concepte, care sînt cu totul opuse conceptelor nôstre... Nu de aventuri e vorba, ci de interese vitale și reale ale monarhiei nôstre. Decă poporele peninsulei balcanice vēdū cu cātă liniște admitem unu general rus să supună voinței Țarului pe poporul bulgar iubitor de libertate, atunci această experiență va avea unu efect nemicitor pentru vēda și influința nôstră nu numai în Macedonia, Serbia și Albania, ci și în Bosnia și Erțegovina; atunci monarhia nôstră în cel mai scurtu timp se va vedea în întregu sudostul strins de unu inel de fer, care-i pētrunde atât de adēnc în carne, încātū în cele din urmă totu va trebui să-l frāngă; numai cātū atunci va fi împreunată acesta cu alte greutăți și cu alte jertfe, decātū decă ađi am avea curajul să ne opunem primelor începuturi ale formării acestui inel... Delegațiunea ungară va căuta să-și exprime fără rezervă simțemintele și e trēba ministrului de esterne apoi să useze de ele... Pentru fanaticii păcii cu orice preț negreșit că nu e nevoi de politică esternă, ea se reduce pentru ei la principiul: a primi în linisce totu ce li se ofere și a tādālī lucrul cātū pōt.

Noi însă avem altă părere despre pozițiunea și chemarea monarhiei nôstre, anume despre misiunea ei în Orient, și decă ea vrea să fiă și să rēmānă o mare putere și o Austriă, atunci va și trebui să pōtă face aceea ce i impune această duplă calitate, în tōte împrejurările și chiar cu prețul celor mai grele jertfe.

„Pesti Hirap” scrie: Când în sala tronului se accentuază speranța într'o rezolvare pacinică pe lângă pericolul situațiunei, arătāndu-se cele mai seriōse îngrijiri și provocāndu-se la jertfe și abnegațiune în măsură mare, acesta însemneză, că și tronul e gata de rēboiu în cazul, când Rusia ar pune pedecă pacinicei rezolvări. Ba cu acesta s'a dîșu, că pericolul rēboiului nu s'a provocat prin politica monarhiei nôstre, ci prin nētrerupta progresare a acțiunei rusesci... E nendoiș, că vorbindu corōna de evenimente nouē și mai nouē, nu se pōte înțelege prin acesta altceva, decātū misiunea de proconsul a generalului Kaulbars, abaterea corābielor de rēboiu rusesci spre Varna, forțata și rēutaciōsa deslānțuire a rēboiului civil în Bulgaria. Și în această privință consimte întreaga națiune ungară. Cugetul la unu rēboiu rusu nu e nou la noi. Fiăcare scie, că rēboiul se amānă, dēr nu se pōte evita. De altă parte națiunea consimte cu corōna și în aceea, că n'ar fi corect să se provōce forțat acestu rēboiu, care ar fi unu din cele mai îngrozitoare ale seculului.

„Egyetertes” se exprimă: Nu'i vorbă, din discursul regelui respiră unu spirit pacinic; asta'și are explicația sa. Unu discurs ținut în spirit rēboinic din gura regelui ar fi fost o provocare directă, care ar fi făcut imposibilă rezolvarea pacinică, sēu în cel mai bunu casu ar fi îngreuiat-o. Dēr se vede intențiunea d'a opune unu veto oricārei înaintări a trupelor rusesci. Din discurs se mai vede, că Austro-Ungaria nu va suferi deplina nimicire a tractatului din Berlin și ocupațiunea rusă. Acestă exprimare o primim spre liniștire. E posibil, ca cu tōte acestea trupele rusesci să intre în Bulgaria, și atunci nu ne vom putea nicî noi feri din calea rēboiului. Dēr și fără de acesta, multu timp nu se va evita rēboiul. Ar fi o grea erōre politică a suferi ocuparea Bulgariei, numai pentru ca să se susțină pacea. Căci cu prețul acesta totu nu vom avea pace; rēboiul s'ar amāna numai pentru unu anu, doi, și decă Rușii vor fi odată în Bulgaria, ar trebui să luptăm în împrejurări multu mai nefavorabile. Mai bucuș rēboiul, decă e vorba să ne apērăm cu bārbați interesele nôstre, decātū o pace în care să primim nelucrāndu și lașu cum se nimicesc interesele nôstre, cum se umillesce pozițiunea nôstră ca putere.

„Neues Pester Journal” dîce: Decă în enunțarea monarhului se declară, că se se creeze în principatul autonom o stare legală, se nasce întrebarea, ce se înțelege ađi încă sub cuvēntul »legalu“. E natural, ca revoluțiunea să nu devină permanentă. Dēr ore nu e legalu, că există o regentă investită cu tōte atribuțiile legalității și pentru ce să suferă ea să fiă terorizată de Rusia? Sēu nu e ore legalu, că Sobrania alēsă după lege de popor caută să-și rezolve problema, și de ce să suferă să fiă impededată această corporațiune și activitatea ei de agenți ruși? Ori dōră este unu act legalu, că Rusia își stabilește dictatura sa în principatul autonom, spre a'i stōrce aceea ce corēspunde incomensurabilei voințe a Țarului, și se pōte numi legală o creațiune ce-și datoresce originea arbitriului, ilegalității și violențării? Ori dōră voesc să ne facă a crede, că Europa va anula tōte actele brutale ale Rusiei, care își bate joc de dreptu și de legalitate, și va aduce lucrurile în starea lor de mai înainte? Și să ntrebăm mai departe, ce se înțelege sub »dōrințele admisiibile ale Bulgarilor“ și ce tractate pōt fi acelea la care se provōcă discursul tronului? Tractatul din Berlin e de multu o aparență fără ființă și mai are numai scopul d'a se modifica amēsuratū pretențiunilor și faptelor rusesci. Sē o spunem fără ocolire: programul. ce s'a anunțat astăđi, este programul abdicățiunei. Declarațiunea lui Coloman Tisza conține o directivă precisă pentru politica austro-ungară și desemna basa de operațiune legală și amēsurată scopului pentru guvernul austro-ungar; enunțarea de ađi lasă să se

contopescă politica austro-ungară în *politica europeană* totală și Austro-Ungaria în noțiunea abstractă *Europa* — și interesele noastre se vor apăsă amesurat aceleia!

„*Budapesti Hirap*“ scrie: Răspunsul regelui e opera guvernului comun; pentru partea ce atinge politica esternă e responsabil ministrul de externe, fiind că el a pus în gura regelui aceste cuvinte. Acastă parte a răspunsului e foarte slabă. Declarațiunile cuprinse în ea făcără pretutindenea o rea impresiune. *Acestă discursu e o retragere* din acea pozițiune de războiu ce a luat-o Austro-Ungaria în discursul lui Coloman Tisza, și cu toate că Rusia a făcut și de atunci încete progrese, totuși *diplomația austro-ungară bate în retragere*. Se retrage dinaintea Rusiei. Celui ce se retrage îi e ușor a sustinea pacea... N'amă așteptat nimic bun dela răspunsul regelui, der nici rău. Politica noastră e așa de >rea<, încât chiar conducătorii ei n'au putut nega >serioasele< lor îngrijiri, der nehotărârea și frica lor e cu atât mai mare, cu cât mai rea e situațiunea... Delegațiunea ungară ar vota lui Kalnoky unanim nencredere, decât ea ar av curajul convingerei sale. Dera noi, basa oricărei politice esterne și interne este frica și abaterea dinaintea responsabilității. De aceea noi nu facem politică, ci se face politică cu noi. Rusia și Germania determină voința noastră și interesul guvernului determină voința partidelor, a dietei, a delegațiunei și a națiunei. Kalnoky continuă așadără diplomația stângace d'a nu-și putea ajuta și delegațiunile îi votează încredere trecându-le sudorile.

„*Pesti Naplo*“, citându din discursul tronului pasagiului „Va succede a susține binecuvântările păcii“, scrie: Așa asigură răspunsul regelui și îi credem. Der cu ce preț? Ca să se întempe această cu prețul unei desmințiri a vorbirei lui Koloman Tisza, este lucrul cel mai mic; der că se întempe cu prețul unui compromis cu Rusia, e mai important, și este de sigur, deorece pe altă cale și în altă mod în cestiunea bulgară nu se poate sustinea pacea. Programul regal este așadără: compromisul cu Rusia. Atunci ce valoare au în astfel de împrejurări fiorosele tablouri războinice și strîmbăturile suspecte ale președinților Ludovic Tisza și Smolka? Alăta, ca sporirea bugetului de războiu să se voteze mai ușor. Nu înțelegem neliniștea bursei pentru acesta. Banerii străini cred încă, că la noi fac politica esternă delegațiunile și că Poloniei și Ungurii vor putea aluneca, poate, într'un războiu cu Rusia! Pot să se liniștescă, pentru Bulgaria nu va cădea nici măcar o vrabie austriacă de pe coperiș — *monarhia noastră a sacrificată deja Bulgaria*.

„*Budapester Tagblatt*“ dice: Adresa regală către delegațiunile n'a corăspuns nici celor mai modeste așteptări și a întrecut cele mai rele temeri. Încă niciodată un guvern n'a pus monarhului în gură o enunțiere mai de compătimit: și decât s'a proclamat ceva în castelul curții din Buda, atunci s'a proclamat estradarea peninsulei balcanice Rusiei, abdicarea marelui puteri Austro-Ungaria. Decă acestei adrese regale nu i-ar fi premersă nimic, în totu cazul s'ar put liniști omul vedându deplina ei lipsă de cuprins și banalitatea întorsăturilor ei de vorbe. Der — comparată cu cuvintele pompoase ale răspunsului lui Tisza la interpelare — această lipsă de cuprins câștigă o însemnătate ce nu se poate înțelege fals, și banalitatea un sens adencu. În loc de independență și dezvoltare liberă a individualității se vorbesce aș numai despre considerarea >dorințelor admisibile< ale poporului bulgar! În locul unui principiu de drept internațional clar și care nu permite nici o falsă înțelegere și sucitură, precum este

>independența<, se pune noțiunea dorințelor poporului, ce s'ar pute forma fiacare după plac și ale cărei granițe are se le formeze >admisibilitatea<, care se vede că o va hotări generalul Kaulbars și înaltul său Domn. În loc să se accentueze, că nici o putere n'are dreptul de a interveni unilateral, stă numai frasa ce de sine se înțelege, că >regularea definitivă< a cestiunei bulgare trebuie să urmeze cu cooperarea puterilor; ce se poate întâmpla până la regularea >definitivă<, această o cărmuesc deii. În adevăr o mai clară sacrificare — precum ne-am și temut — a punctului de vedere hotărît, der numai în aparență adoptate, o mai complectă retragere, o mai răsunătoare nulificare de sine nu se poate cugeta.

SCRIRILE DILEI.

Ministrul unguresc de interne a adresat o circulară către toate jurisdicțiunile țării, în care le invită să promoveze din răspuneri scopurile reuniunei țării pentru nobilitatea moravurilor. Lățirea și promovarea moralei și religiozității, nu mai puțin ca și iubirea de patrie și frățietatea în viața privată și publică — dice circulara — se fiă nisuinta fiacărui cetățen al statului, de aceea e de dorit, ca aceste nobile scopuri să afe cel mai călduros sprijin din partea reuniunilor, autorităților și publicului. Municipiile sunt invitate să se silască a forma reuniuni-filiale și a câștiga membri, și să lucreze pe cale socială într'acolo, ca publicul să sprijinescă din răspuneri nisuintele reuniunei. — Toate bune, der ne dă d-lă Tisza exemple de iubire de patrie, de frățietate ș. a.? Ore ordonanțele sale ilegale sunt o dovadă că și iubesc patrie? Promoveză Kulturgyletul, pe care d-lă Tisza îl sprijinesce, frățietatea? Gândescă-se serios la acestea!

—x—

Ministrul unguresc de finanțe are de gând să emită rentă de hârtie 5% în sumă de 11,839,885 fl. pentru acoperirea ratelor de amortisare restantă a datoriiilor statului. — Mergem bine!

—x—

Locuitorul din Tapio-Szele Adolf Kaufmann, stabilit în Budapesta și-a maghiarisat de curând numele în „Kovacs“. Deorece însă Kaufmann-Kovacs e și oficer în rezervă, solgăbirul Tszary a trimis nu numai capitalei, ci și comandai competente a regim. de inf. 68 o comunicare scrisă de viceșpanul Földvary, ca să se schimbe în condică numele Kaufmann în Kovacs. După cum anunță o corespondență din Pesta, comanda regimentului comunică solgăbirului, că schimbarea numelui numai atunci se poate lua la cunoștință, decât respectiva ordinațiune ministerială se va presenta în original și în copie legalizată. Solgăbirul se provocă la aceea, că documentul scris de viceșpanul e autentic, der și la acesta sosi dela regiment același răspuns. Viceșpanul va supune ministerului afacerea. — Și armata asta câtă mai amărăse sufletul fabricanților de Maghiari!

—x—

La finele lunii Octomvre, datoria flotantă a statului era de 411,998,244 fl. 50 cr.

—x—

„Kroat. Rev.“ dice, că 196 de țiare sunt oprite a intra în Bosnia și Erțegovina și anume: 54 italiene, ce apar în Roma, Milan, Turin și Venetia, ca organe ale Italiei irredente; 42 ce apar în limba germană, dintre care 18 în Pesta; 3 croate, dintre care unul apare în Buenos Ayres; 20 cehe, dintre care 12 apar în Chi-

cago ca socialiste, 7 în alte orașe ale Americii și 1 în Berlin; 11 ce apar în limba franceză, între cari și „Alliance Universelle Israelite“; 12 polone, dintre cari cele mai multe apar în Elveția, Franța și America; 18 române, ce apar în Bucuresci și țoprirea acestora din urmă se motivează cu atitudinea lor dușmănoasă contra Ungariei; 2 în limba rusă, 1 în limba rutenă, 1 în limba turcescă, 14 din Serbia și încă alte 7 în limba sârbescă. — Ce să mai sburlesc atunci cei din Pesta de censura muscălescă?

—x—

Scirea ce ni s'a comunicat din comitatul Solnoc-Dobeca despre maltractările ce le-au suferit din partea gendarmilor unguresci cei doi feciori români din Dergea și mai vârtos unul din ei, o reproduce și „Kolozs. Köz.“ dicându, că astfel de sciri nu este iertat să rămână necombătute; despre adevărul faptului însă arată multă îndoială. Ne mirăm cum de scirea publicată în „Gazeta“ a făcut așa mare impresiune asupra lui „Kolozs. Köz.“, pe când nenumăratele sciri ce se raportează despre brutalitatea gendarmilor unguresci prin „Ellenzék“, „Egyetértés“, „Vesz. Függ.“, „Pester Lloyd“ și altele țiare unguresci, „Kolozs. Köz.“ nici nu vră să le bage în seamă. Ne-ar putea da lămuriri în această privință?

—x—

Pe țermul stâng al Mureșului, la trecătorea dela Dedaciu-Arieșiu, tocmai față în față cu drumul lui Traian s'au aflat urmele unui pod de pe timpul Romanilor. Pentru a face cercetări mai amărunchite sunt însărcinați profesorii König și Mayland, cari totodată au să pregătescă pentru eventualele săpături ce ar fi de lipsă planul trebuincios.

—x—

Din Lemberg se scrie, că profesorul Dr. Sawicki dela gimnaziul rutenă a fost condamnat de judecătoria cercuală la 2 fl. amendă, eventual 12 ore arest, pentru că a vătămat onorea unui scolar din classa a opta gimnasială dându-i în classă o palmă.

Alegeri municipale în comitatul Făgărașului și încă ceva.

De lângă Olt în 7 Noemvre 1886.

În ședința comisiunei municipale a comitatului Făgăraș (ținută în 26 Octomvre a. c. s'a decis, ca alegerile pentru 44 de membri ai numitei comisiuni în 12 cercuri electorale să se țină Lună în 15 Noemvre a. c. Acesta ni s'a publicat prin comune și o scimă cu toții.

Acum așteptăm cu o îndreptățită temere rezultatul acestor alegeri, pentru-că știut este, că la alegerile trecute în cercul curat românesc s'au ales neromâni, așa de exemplu s'a ales la Arpaș un țrecare Kloosz, la Voila sub presidul și conlucrarea preotului de acolo N. Șerban s'a ales cunoscutul Nagy Sándor și Herszényi, apoi acesta din urmă fu ales și la Mărginenilor, mar merite și grație v'at câștigat la numiții „patrioți“, acum așteptați numai cu răbdare răplata bine maritată că, ce este drept, și aveți dela cine aștepta.

Din lista ce ni s'a trimis prin comune se vede, că dintre membrii aleși municipali es și câțiva amployați și bine facu că es, căci numiții și așa au votu ca amployați, era ca membri aleși n'au nici un înțeles, fiind-că în cauzele cele mai importante, decât să se strice cu mai marii lor, sau se aliază cu ei sau absenteză, astfel ar fi cu mult mai bine, ca să nu mai umble a fi aleși, ci să se vedă de treburile lor, și să se alegă bărbați inteligenți și independenți, cari pot păși cu pricepere și fără sfială întru apărarea intereselor comitatului.

FOILETONU.

Luna

în spiritul creator al poporului român.

(Urmare)

Să ne încercăm, după putință, a cerceta de unde vine numele de Cosânțiana?! Să descompunem acest cuvânt încât să se poată. Și adevărat „Cosân-diana“ ar fi descompus. „Cosân“ vine dela cuvântul „Consus“, care e Deul pământului, al agriculturii și se asemănă cu „Tellumo“ sau „Dis Pater,*“) e puterea de sub pământ, care ajută fructele; adevărat elu represintă puterea prosperatrice subterană. Și acest Deu e o divinitate pre antică la Romani.

„Diana“ e o dină vechiă din pământul italicu său saturnic; e o dină de lună, adevărat represintă puterea luminii. Diana se derivă din „Dius-Ianus“ (Ianu),

*) Dr. At. M. Marienescu, „Cultul păgân și creștin“ p. 175. — Filologia deduce numele „Consus“ a) dela condere a ascunde, și e formațiune vechiă ca din claudius și parcius-clausus, partus; din conditus-consus; alții b) îl deduc din sanscritul: „Su“, de unde sero, a sēmēna, consitura sēmēnătură, și e Deu de sēmēnătură; c) Ovidiu îl deduce din consulo, a se stătu.

care era o deitate foarte vechiă la Romani, a cărei parte feminină se numea Dia-Iana. Adevărat Diana e partea feminină a lui „Dianus“ s. Ianus, care era per eminentiam Deu de lumină și se reprezenta ca Alfa și Omega lucrurilor; prin urmare la Romani în privința etății era anterior lui Ios (Divum Deum, Deorum deum*) S'a venerat acest Deu și ca principiu vieții organice, precum și ca fructuatorul sēmēnții generatrice. Acum Diana s. Dia-Iana ca parte feminină a lui Ianu s. Dianus (Helios) nu poate reprezenta altceva, decât Luna (Luna), carea am pute dice, că e partea mai debilă de lumină sau de sōre. Estă mod, privind după însemnarea reală și etimologică a cuvântului „Cosânțiana“, am pute interpreta acest cuvânt ca compus din a) „Consus“ deul pământului său puterea prosperatrice a solului și b) din Dius-Ianus, ca puterea luminătoare a universului. Și vom obține: „Consus-Dius-Ianus“ ca parte masculină. Ca parte feminină, luându pe „Consus“ în formă adjectivală: „Consa-Dia-Iana.“ Și acum scurtat, ca parte masculină: „Consu-Dianu“, ca parte feminină „Consa-diana“. Limba românească, ce s'a format în Dacia, a făcut amesurat spiritului și eufoniei

*) Ibid. pag. 38 (2) Varo la Augustin. Cic. Nat. Deorum VII penes Ianum sunt prima, penes Jovem, summa.

sale din „Consa-diana“: „Cosânțiana“, lăpădându pre „n“ din „Consus“, ca în Constantin — Costantin, și pronunțându Cosânțiana — circumflectându pe „a“ în „ă“ și prefăcându pe „d“ în „z“ (d) ca în „dies-dia“; er între a și d intercaldându pe consonanta „n“. Așa: „Cosânțiana“ s. Cosânțiana s. Cosățiana. Său e probabil, că Românul să fiă făcut cuvântul Cosânțiană din cuvintele „Consus sanctae Dianae i. e. puterea prosperatrice a s-tei Diane, de unde prin scurtare în limba sa din Dacia a făcut Cos. său Cons-sân-Diana, ca în Săn-Nicola, Săn-Petru, Să-Medriu. Der acesta e mai puțin probabil. În totu cazul cuvântul Cosânțiana are de a face cu „Consus“ și „Diana!“

Der e timpul să ne rectificăm, pre ce base lam unită pre „Consus“ cu „Diana“. Et: Diana sau Dianus, ca să aducă pământului rodă, are lipsă de o putere subterană prosperatrice; această putere de cei vechi fu numită „Consus“. Der nici „Consus“ singur fă-a Dianus sau Ianus — lumina — nu poate face acesta; e necesar der ca Consus să se alieze cu Dianus, sau Ianus, sau cu Diana sau Ianu; adevărat e necesar ca puterea de căldură și de lumină a naturii și a pământului să se unescă cu puterea prosperatrice a solului, din al cărui sinu es bucatele și fēnațele. Decă deră, „Cosânțiana“ e puterea prosperatrice și de lumină a naturii și a pământului; va să dică Cosânțiana e principiu vieții organice în natură

Avemă la centru în Făgăraș un Vicar, un administrator protopopesco, trei advocați și alți Domni, de la cari noi cei din afară am așteptat și așteptăm, ca să ne dea o direcțiune că cine ar fi să se alăge, ca așa să ne umbliăm orbesce.

Dér bun e Dumnezeu, deși până acuma nu au făcut nimica în această privință avem însă speranță că poate totuși vor sparge solidaritatea indiferentismului, și mai scitiți minune, poate că totuși ne vor surprinde cu vr'o listișor.

În celelalte încă ne merge bine de minune. Acum mai de curând, devenind postul de revisor vacant, de și mai înainte a fost ocupat de un Român acuma însă l'a ocupat comitele prin o persoană plăcută a sa, prin Kloosz, a cărui adevărată pregătire se fiă arta săpunării!! Peste tot, funcționarii români nu se pot lăuda, că stau tari.

Mai avem și casă mare comitatensă cu vr'o 12 odăi întunecose, cari nu se pot folosi, pentru această însă ne face nimica că percentele de aruncă pentru acoperirea speselor acestei clădiri sucite și învârtite le vom plăti în regulă până ce se vor sfârși și acelea vr'odată: ér neplătindu-le, se vor încasa dela noi prin execuțiune.

Încă una la mână, dér bună! Ne-au mai publicat că sêrmenele comune de pe lângă drumul țerei sunt datore a duce pe 6 ani viitor petrișul de lipsă pe drumul țerei dela Porumbac până la Vlădeni și anume nu tocmai așa mult, ci numai vr'o 3 mii și vr'o câte-va sute de prisme pe fiă-care an. Apoi să nu credă cine-va, că de aici nu vom avea folose. O nu, Dómne feresce! avem folose mari, ba mari mari. Să dice în publicare că comitatul ia dela stat în întreprinderi, ducerea petrișului arătat mai sus pe drumul statului și-lă cară cu puterile de lucru comitatense din comunele numite, pentru care întreprindere capătă comitatul pe an un venit dora de vr'o 9000 fl., decă pe 6 ani la oaltă 54.000 fl. v. a. din care se formăză un fond disponibil comitatensă.

Când vom avea bani, se dice, vom vedea noi spre ce-lă vom întrebuința acest fond. Acuma să mai dică cineva, că acesta nu este un avantaj mare și anume: 1. pentru comunele, cari trebuie să care petrișul, — veđi Dómne acestea sunt mai onorate nu mai cară petriș de cel rău pe drumul comitatului ci trebuie să care de cel bun pe drumul statului, dora de aceea stau lângă el; 2. pentru aceia, cari au carat până acuma petrișul pe bani, căci pe viitor nu-lă vor mai cară numai ei, ci vor cară toți cei de pe lângă drumul țerei, deși fără bani însă totuși vor cară, veđă toți ce va să dică a cară petriș pe acest drum; 3. pentru comitat, căci trei mii și vr'o câteva sute de prisme de petriș carate pe an, apoi după această 9000 fl. la an, decă pe 6 ani sumulița de 54.000 fl. și ca rezultat final, fond disponibil, acesta încă însemnează ceva.

Fața de atari avantaj și folose nimeni nu se va mai pute îndoi că nu merge de bine.

Decă vom fi siliți vom cară și petrișul după cum îlă vom putea, căci de nu-lă vom cară, apoi nu ne va merge bine. Veđi veđi, cătu de scurți de vedere mai sunt și aceia, cari din tóte acestea nu voesc să mai veđă încă și alte rezultate.

Bine scitiți, că voinicosul Nagy Sandor a atras atențiunea d-lui Tisza, că aici se atacă ideea de stat și se bage bine de sémă d-lă ministru, că suntem în apropierea României.

Ce va fi voit să dică cu acesta numai elă va fi scindú dér, Dómne feresce, de am fi fost și noi mai pe piciorle noastre și am fi purcesu într tóte după cum pretind dela noi adevăratele interese ale comitatului și ca nisce adevărați patrioți, poate și d-lă ministru cine scie ce ar fi mai făcut cu Nagy Sandor, pardon, voi să dică cu noi în urma însinuarăi dumnealui, dér așa ómen cu minte, ce să ne spargem noi capetele, am tăcut noi, tac și ei, tăcem cu toți unde este vorba de interesele, patriotismul și ónoarea noastră.

Dér tóte acestea sunt numai pupăză pe colac, adevărată rêsplată pentru plecata noastră ținută va urma după acesta, va urma în anul viitor prin aceea că, ni

se va concede să alegem deputați guvernamentali pentru dieta țerei din Budapesta.

Însă nu face nimica, după cum am făcut celelalte ne vor porunci să facem și acesta. Vom vedea!

Un Oltean.

Ultime sciri.

Sofia, 6 Noevre. S'a proclamat starea de asediu în întreaga Rumeliă ostică, deórece agenții ruși periclităză liniștea și ordinea. Caravelov cu greu a scrisu acestu ucaz.

Térnova, 7 Noevre. Oficerii complici la lovitura de stat dela 21 August se întorc din Rusia ca să provóce turburări. Guvernul a luat deja măsuri contra lor. Pentru mântuirea rebelilor, cuirasata rusă „Mercur“ s'a dus dela Varna la Burgas.

BELGRADU, 7 Noevre. Pórta a protestat contra recunóscerii agentului diplomatic bulgar Dr. Stranski de cătră guvernul sêrbesc.

PETERSBURGU, 8 Noevre. În urma discursurilor lui Tisza și Smolka, și ală tronului, care în fond e același, tóte diarele strigă: **Periculum in mora!** „Novosti“ sfătuesce pe Rusia să ridice mânușa ce i-a aruncat-o Austro-Ungaria.

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

BUDAPESTA, 10 Noevre. — Reuniunea artelor plastice își serbeză ađi jubileul de 25 ani de când există. Expozițiunea întocmită din acestu incident a fost deschisă de cătră Maiestatea S'a în persoană.

TÉRNOVA, 10 Noevre. — *Intr'o ședință secretă a desbătut Sobrania alegerea principelui. Alegerea póte că va urma astăzi fără desbatere. O delegațiune va duce principelui Waldemar de Danemarca hotărîrea camerei bulgare.*

RUSCIUCU, 10 Noevre. — *Generalul Kaulbars repeșce într'o nouă notă, că Rusia declară hotărîrile Sobraniei ca nevalabile și nule.*

BERLINU, 10 Noevre. Reichstagul e convocat pe ziua de 25 Noevre.

LONDRA, 10 Noevre. — Procesiunea Lordului Major a decurs fără nici o turburare.

DIVERSE.

Un monstru. — Cetim în „Olteanu“ din Craiova: În noptea de 8 Octomvrie, orele 12, în mahalana sf. Gheorghe nou, str. scólei militare, femeea anume Elena Zanfiru, a născut doi gemeni în a 7-a lună, din care: o fată și un băiat. Fata s'a născut mórta; băiatul însă s'a născut acefal (fără cap viu) în loc de craniu și unde trebuia să fiă fruntea presenta o pungă, care de sigur la elă acea pungă ținea loc de centru nervos (creier); obrazul era acoperit cu un fel de fulgi pârși și fața sémăna foarte mult cu a unui orangutang. Acest monstru a trăit 24 ore, după care apoi s'a pus în spirt și se conservă de cătră domnul Dr. Roseosky la spitalul Știrbey. Lăhuza, după o zăcere de câte-va zile, se află pe deplin restabilă.

**

O aventură cu indiani. — Nu de mult s'a petrecut următoarea scenă în câmpiile din Kansas, America. Un tineru ca de 17 ani, cu numele de Gay, a însoțit o expedițiune trimisă din Kansas spre a urmări pe nisce indiani prădători. Numai o curată poftă de aventură a îndemnat pe acest tineru vânător să participe la misiunea cea periculoasă. Într'o zi ceata făcând vânătoare de bivoli aproape de riul Cimaron, tinerul Gay, care urmărea prea infocat pe un bivolu, fu despărțit de tovarăși săi; calul îi cădu într'o gropă și își scripi un picior. Cu tóte acestea tinerul s'ar fi întors pe jos la popas, decă o bandă de vre-o 30 Piei-Roșii, ascunși după o stâncă, nu i-ar fi tăiat drumul. Indianii încălecară și se aședară în calea vânătorului rămas singur. Căți-va din ei fură trimiși să observe, ca nu cumva ceilalți vânători să'i atace fără veste; apoi se apropiară de tineru în semiceru, în cătu nu era chip de scăpare. Gay avea o pușcă bună și un revolver. Indianii știau aceasta și se fereau de un atac direct până ce tinerul nu și va fi risipit partea cea mai mare din provizia de pulbere. Decă ei începură dela distanță un foc violent contra lui Gay. Acesta se hotărî repede, își impușcă calul și se folosi de elă ca de un zid. Apărăt de glonțele indiane elă luă la ochi banda cea lașă. Elă impușcă mai mulți indiani și cai d'ai lor. Atunci eirecurseră la o stratagemă. Făcându-i semne că vor să se înțelgă cu ei în liniște, începură să se apropie de el. Dér Gay e cunoscea bine și nu înceta cu focurile. Din nenorocirea lui însă terenul era foarte neegal, așa că indianii se puteau apropia tirându-se pe brânci. Elă se totu uita, că dora îi va veni ajutoru, dér vânătorii nu observaseră lipsa lui. Gai mai ucise pe câțiva dușmani, când de o dată aceștia, ajungându de totu aproape, traseră mai multe focuri asupra'i. Lovit de trei glonțe, elă cădu. Pușca'i amuți Dreii roșii deteră un urlet de triumf și năvaliră spre victima lor. — Încă o împușcătură se auđi din dosul calului; tinerul își trăsese în cap un glonț din revolveru, spre a nu cădea de viu în mâinile barbarilor. — Un indian prins mai trădiu a povestit cele de mai sus. Vânătorii au găsit sêra cadavrul tinerului viteaz, mutilat și scalpat în mod oribil.

Bibliografia.

Buletinul Societății geografice române, publicat prin îngrijirea d-lui *George I. Lahovari*, secretar general al Societății. Broșura de pe trimestrul 3 și 4 a anului 1886 conține: Partea I. Actele societății, și adică: Lista membrilor Societății geografice române dela 15 Iunie 1875 până la 15 Iunie 1886. — Premiul „Generalu George Manu“. — Bibliografiă geografică română. Partea II: Memorii, conferințe etc. În special: *Asupra navigațiunii aeriene*, conferință de d. căpitanu G. Ferechides. — *Reforma învățământului geografic*, conferință de G. T. Buzoianu (Craiova). Ca supliment se află în partea din urmă a fasciculului: materialu pentru un dictionar istoric și geografic al României, adunat de d. George I. Lahovari (urmare). — Tóte comunicările sunt a se adresa franco la d. George I. Lahovari în Bucuresci, Strada Vestei 4. Pentru nemembrii prețulu buletinului e 10 lei pe an.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se pot cumpăra în totu țeara lui I. GROSS, și în librăria d-lui Nicolae I. Ciurcu.

Editor: Iacobu Mureșianu.

Redactor responsabilu Dr. Aurel Mureșianu

Prin urmare ne putem explica, pentru ce Cosânđiana își are epitetele și însușirile cele mai frumoșe, precum vom vedé în meculu acestei disertațiuni. Luându partea masculină dela Cosânđiana, vom avea Cosânđianu adevărat Sorele unitu cu puterea fecundată a Solului, de unde éră ne putem explica, pentru ce se atribue Sorelui însușiri și calități așa frumoșe și mărețe. Să fim bine înțeleși: „Cosânđianu“ represintă principiul vieții organice în natură ca parte masculină, ér Cosânđiana represintă același principiu ca parte feminină. Poetii au dăruit pre Diana cu epitetele de „putință“ preste munți și selbe; ei o numesc Dina de riuri, de bercuri, ape, lacuri, de di, de nopte și a tuturor imaginilor din lumea spiritală, unde o identifică cu Hecate.

Diana sêu Iana după trecerea mitologiei grecesce pre pământul Italiei nu fu privită mai mult ca sora a lui Ianu, ci ca o soră a lui Apolline, în care casu era adorată ca o țeitate de selbe și vênat. Cu tóte acestea ea era privită și ca țeitate de lumină nocturnă sub numele de Selena, ér ca țeitate ce dominează noptea sub numele Hecate și ca țeitate de vênat sub numele Diana (Artemide). Fiindcă numele Selena represintă puterea de lumină a Dianei, acestu nume, probabilu s'a adaus de Români lângă cuvântul: Cosânđiana, și astfel în succesiunea timpilor pre pământul Daciei, preponderându și fiind în viața socială mai cu sémă din partea crești

nismului cuvântul „Elena“ sêu Iléna, cuvântul Selena s'a identificat cu cuvântul Elena și estu modu a rămas Iléna Cosânđiana. Scriitorul acestor rinduri a auđit în satul Feleacu, de lângă Betleanu, com. Solnocu-Dobêca, o poveste despre Siléna mândră și altă poveste totu acolo despre Săleana ntr'aurită cu fața înflorită. Óre această Siléna și Sălénă nu e Selena din cestiune!... E probabil, că florile de câmpu numite „Sânđiène“ nu ar însemna alta, decătu: Sanctae Dianae flores, pronunțat: „Sânđianae“... (flores), din motivul că acestea flor aparu tocmai când fênatele și natura e mai desvoltată, adevărat tocmai atunci când, cum am dice dina Diana își jócă mai tare rolul; ér acestea flor au colórea Lunei!...

Așadéră din cuvântul Selene s'a făcut Siléna, și de aci omițindu-se „S“ a rămas: „Iléna“, înțelegem în renașterea limbii românesce. Afară de acea Românul schimbă numele infinit de mult. Așa Ionu-Ionică-Jianu, (Ianu), Ionițiu, Nițu, Onache etc. Grigore Gore, Goriță, Griță etc. Elisabeta Saveta, Vetă, Șavincă. Ba, așa le schimbă, încatu trebuie să-și fărîmi capul până dai de adevăratul nume. Din estu punct de vedere purcedându, am pute conchide, că numele de „Iléna“ a rămas chiar din cuvântul „Iana“, care vine înainte în o colindă la d-lă G. D. Teodoresculu*). Êtă-o:

*) Anul nou G. D. Teodoresculu.

Ce mi-e susu pe lângă ceru,
Florile d'albe,
Este-unu negru micu norelu
Florile d'albe.
Nu e negru micu norelu, etc.
Ci (cutare) tinerelu.
P'unu cal galbenu grângurelu.*)
Șéna lui de aurelu,
Scările-i în argințelu,
Cu biciulu cu măciuliă
Cu frêulu cu străgăliă,
Și-a plecatu în vênătoare,
În vênătoare'n sunătoare.
Se'nțăni cu-o fétă mare
Frumósă de séménu n'are
Era dina Dineloru**)
Iana***) Sora Sorelui
Și-a plăcutu
Și-a luat' o etc. etc.

*) Ggraugurele, o pasere frumósă, cu pene aurii.

**) Dina Dineloru, semnifică Deia pădurilor, a crângurilor, Dómna Nimfeloru, Silideloru, Naiadeloru etc. camera Diana.

***) N'am sunt, quia num eundem esse, atque Apollinem et Dianam, dicant, et in loc uno utrumque exprimi Numen affirmant. (Macrobiu). Saturnale. Cartea I. C. IX.

Cursul la bursa de Viena

din 9 Noemvre st. n. 1886.

Table with financial data for the Vienna market, including gold and silver prices, exchange rates, and interest rates.

Bursa de Bucuresti.

Cota oficiala dela 25 Octomvre st. v. 1886.

Table with financial data for the Bucharest market, including exchange rates and interest rates.

Cursulu pietei Braşov

din 10 Noemvre st. n. 1886.

Table with market prices for Braşov, including exchange rates for various currencies and goods.

Nr. 12376/1886.

Publicaţiune.

De vreme ce lucrările de măsurare pe teritorul Braşovului sunt cătră fine, de aceea se va suscepe în scurtu timp reambularea şi totdeodată şi autenticarea acestor lucrări.

Scopul reambulării şi autenticării stă într'aceea, că cu ocaziunea comisionării tuturor obiectelor de măsurare se se convingă atât comisiunea cât şi respectivii posesorii de pământ, cum că nu s'a lăsat nimic afară şi că măsurarea s'a făcutu cu acurateţă şi în bună ordine; mai departe, cum că atât numele, cât şi părţile de posesiune ale singuraticilor posesori de case şi pământuri s'au indus în operatul de măsurare pe deplin şi cu totă acurateţa.

De vreme ce deci dăce în interesul fiă-cărui singuraticu posesor de casă şi de pământ, că măsurarea se fiă esoperată în indicatul mod, se provocă prin acesta toţi posesorii de case şi de pământ, ca interesanţi, ca să participeze séu în persónă séu plenipotenţiatii lor la reambularea terenului de măsurare.

Diua şi locul, când şi unde 'şi va începe şi va continua comisiunea lucrările sale, se va publica prin asigurarea sedulelor la magistrat şi la căpitanul oraşenesc.

Braşov, 2 Novembre 1886.

Magistratul oraşenesc.

Abonamente la Gazeta Transilvaniei

se pot face cu începerea dale 1 şi 15 ale fiecărei luni, mai uşor prin mandate postale.

Adresele ne rugăm a ni se trimite exact arătându-ne şi posta ultimă.

PREȚULŪ ABONAMENTULUI ESTE:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription prices for Austro-Ungaria: 3 fl. for 3 months, 6 fl. for 6 months, 12 fl. for 1 year.

Pentru România şi străinătate.

Table showing subscription prices for Romania and abroad: 10 franci for 3 months, 20 for 6 months, 40 for 1 year.

Administraţiunea „Gazetei Transilvaniei”

Mersul trenurilor

Valabilu dela 1 Octomvre st. n. 1886.

pe linia Predeal-Budapesta şi pe linia Teiuş-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with train schedules for various routes including Predeal-Budapest, Teiuş-Arad-Budapest, and Braşov-Budapest, listing train types and departure times.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile grăse.